

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/169/11/88

MIESZKAŃCY WARSZAWY O SWOIM UDZIALE W WYBORACH,
KAMPANII WYBORCZEJ I KANDYDATACH NA RADNYCH

Informacja z badań

Czerwiec 1988 r.

W kolejnym badaniu, tym razem przeprowadzonym na 500-osobowej reprezentacji elektoratu Warszawy w dniach 9-11 czerwca, sondowaliśmy m.in. gotowość uczestnictwa w wyborach, stopień jego pewności, a także opinie o kandydatach i przebiegu kampanii wyborczej.

Ponad połowa badanych (51%) jest zdecydowana, z różnym stopniem pewności, wziąć udział w wyborach (26,4% na pewno, a 24,8% jeszcze nie wie, ale prawdopodobnie będzie uczestniczyć). Zdecydowaną absencję zadeklarowało 28,6%, a prawdopodobną - 18,6%. Porównanie wyników czerwcowego pomiaru przewidywanej frekwencji wyborczej z wynikami uzyskanymi we wcześniejszych tegorocznych pomiarach CBOS przeprowadzonych na próbach ogólnopolskich wykazuje, że zmalał odsetek zamierzających głosować (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych	Reprezentacja dorosłej ludności				
	Warszawy i województwa stołecznego z próby ogólnopolskiej		Warszawy	kraju	
	III	V	VI	IIIa)	V ^{b)}
Na pewno wezmę udział	26,9	29,4	26,2	36,4	36,9
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie wezmę udział	32,7	23,5	24,8	35,2	29,3
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie nie wezmę udziału	20,2	13,7	18,6	15,2	16,4
Na pewno nie wezmę udziału	20,2	33,3	28,6	12,6	17,2

a) Badanie pod hasłem "Sprawy Polski i Polaków (2)" przeprowadzone na ogólnopolskiej próbie udziałowej (1499 osób). b) Hasło badania "Co o tym myślisz? (10)", ogólnopolska próba udziałowa (1489 osób).

Gdyby wybory odbyły się 12 czerwca 1988 roku, to wzięłoby w nich udział jeszcze mniej osób: na pewno 21,6%, raczej 24,8%. Nie wzięłoby udziału na pewno 32,2%, raczej 19,8%. Zbliżone różnice w deklaracjach w odniesieniu do hipotetycznego i rzeczywistego terminu wyborów obserwowaliśmy w maju wśród dorosłej ludności Polski (tab.2).

Tabela 2

w procentach

Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych	Frekwencja wyborcza według terminów wyborów (hipotetycznego i rzeczywistego) deklarowana przez mieszkańców			
	Warszawy		kraju	
	hipotetyczny-12 czerwca	rzeczywisty - 19 czerwca	hipotetyczny-22 maja	rzeczywisty - 19 czerwca
Na pewno wezmę udział	21,6	26,2	31,9	36,9
Prawdopodobnie wezmę udział	24,8	24,8	27,5	29,3
Prawdopodobnie nie wezmę udziału	19,8	18,6	23,2	16,4
Na pewno nie wezmę udziału	32,2	28,6	17,5	17,2

W sondażu z maja odnotowaliśmy symptomatyczne przesunięcie w deklaracjach elektoratu Warszawy i województwa stołecznego. Zmniejszyła się grupa tych, którzy zamierzali wziąć udział, choć nie byli oni do końca pewni swojej decyzji, wzrósł natomiast odsetek zamierzających nie głosować. Podobne tendencje zaobserwowaliśmy w próbie ogólnopolskiej. Opisana prawidłowość utrzymała się w czerwcowym badaniu dorosłych mieszkańców Warszawy, chociaż stopień pewności deklaracji nieuczestniczenia w wyborach jest nieco mniejszy.

Uzasadnienie obniżenia się deklarowanej frekwencji wyborczej w maju i utrzymanie jej na tym samym poziomie w czerwcu znajdujemy w ocenie sytuacji politycznej, gospodarczej i diagnozie nastrojów społecznych, a także gorszych niż dotychczas rokowaniach na przyszłość (tab.1 aneksu).

Zgłaszający absencję wyborczą są bardziej krytyczni w ocenie sytuacji w kraju i spokoju społecznego. Deklaracje uczestnictwa w wyborach są zróżnicowane ze względu na niektóre cechy położenia społecznego i przynależność polityczną respondentów. Najczęściej deklarują w czerwcu udział w wyborach mieszkańcy Warszawy: w wieku 46-60 (57%) i więcej lat (56,9%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym (61,3%), pracujący w gospodarce społecznej (57,4%) i należący do PZPR (83,6% wobec 45% bezpartyjnych) - tabela 2 aneksu.

Sondując głębiej kwestię uczestnictwa w wyborach, pytaliśmy, czy i pod jakimi warunkami badani byliby skłonni zmienić swoje zamiary. Zmianę decyzji częściej dopuszczają ci, którzy nie zamierzają głosować (na pewno - 68,4%; prawdopodobnie - 50%) niż deklarujący swój udział w wyborach (na pewno - 40,4%; prawdopodobnie - 37,8%). Najczęściej nie przewidują zmiany decyzji zdecydowani "na tak" (34,5%) - tabela 3. Powody ewentualnej zmiany zamiarów upatrują oni głównie w zdarzeniach losowych, natomiast deklarujący absencję - w czynnikach politycznych (tab.4).

Tabela 3

w procentach

Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych	Dopuszczający zmianę decyzji na		Nie dopuszczający zmiany decyzji	Trudni do sklasyfikowania
	tak	nie		
Na pewno wezmę udział	-	40,4	34,5	25,1
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie wezmę udział	-	37,8	25,2	37,0
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie nie wezmę udziału	50,0	-	20,9	29,1
Na pewno nie wezmę udziału	68,4	-	18,4	13,2

Tabela 4

w procentach

Powody ewentualnej zmiany decyzji co do udziału w wyborach do rad narodowych	Deklaracje wyborcze z czerwca			
	na pewno wezmę udział	prawdopodobnie wezmę udział	prawdopodobnie nie wezmę udziału	na pewno nie wezmę udziału
	mogące zmienić się na			
	nie		tak	
Polityczne	11,1	15,2	67,4	65,5
Gospodarcze	2,2	0,0	6,5	6,0
Bytowe	2,2	2,2	4,3	10,0
Losowe	77,8	69,6	6,5	7,0
Sytuacyjne	2,2	6,5	6,5	5,0
Bliżej nie sprecyzowane, ogólnikowe	4,4	6,4	8,7	7,0

Wyobrażenia o nastawieniu społeczeństwa do wyborów i spodziewanej frekwencji można odtworzyć również na podstawie odpowiedzi na pytanie o to, jak duża - zdaniem badanych - jego część będzie uczestniczyć w głosowaniu. Prognozy nie są zbyt optymistyczne. Co drugi respondent nie oczekuje frekwencji wyższej niż 50%, co piąty (20,9%) uważa, że będzie ona w granicach 51-60%, a 16,9% szacuje ją na 61-70%. Jedynie 12,5% spodziewa się, że do urn wyborczych pójdzie więcej niż 70% mieszkańców stolicy.

Podobnie jak wśród ogółu dorosłych Polaków, tak i wśród mieszkańców Warszawy wybory do rad narodowych wywołały niewielkie zainteresowanie. W spotkaniach, na których wybierano i konsultowano kandydatów, wzięło udział niewiele ponad 10% potencjalnych wyborców (według deklaracji z maja - 10,8%, z czerwca - 13,2%). Na tydzień przed wyborami 66,8% mieszkańców Warszawy nie zna kandydatów na radnych mimo organizowania w trakcie kampanii wyborczej licznych imprez i spotkań z ich udziałem. Spośród pozostałych 13% oceniło kandydatury jako dobre, trafne, 10,8% uważało, że jest zbyt mało osób cieszących się społecznym zaufaniem, a 6,2% uznało, że w większości są to niewłaściwe, nietrafne kandydatury (3% badanych nie miało zdania). Nieznajomość kandydatów, jak również negatywna ich ocena nie dla wszystkich jest motywem powstrzymania się od uczestnictwa w wyborach. Ponad połowa respondentów nie znających kandydatów zamierza głosować (tab.5).

Tabela 5

w procentach

Ocena zgłaszanych kandydatów na radnych	Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych			
	na pewno	prawdopodobnie	na pewno	prawdopodobnie
	wezmę udział		nie wezmę udziału	
W większości są to dobre, trafne kandydatury	33,6	9,8	4,3	2,8
Wśród kandydatów zbyt mało jest osób cieszących się społecznym zaufaniem	12,2	15,4	11,8	4,9
W większości są to niewłaściwe, nietrafne kandydatury	3,1	8,9	5,4	7,0
Nie znam kandydatów	50,4	59,3	73,1	83,9

Wydaje się, że o niewielkiem zainteresowaniu wyborami decyduje między innymi sposób prezentowania problematyki wyborczej w licznych ostatnio audycjach radiowych, programach telewizyjnych i artykułach. Ich oceny nie są zbyt pochlebne - tylko 12,6% mieszkańców Warszawy oceniło je jako ciekawe, interesujące. Reszta miała różnego rodzaju zastrzeżenia: 11,2% do formy, 25,4% do treści, twierdząc, że służą one wyłącznie celom propagandowym, namawianiu ludzi. Co trzeci respondent dotrzymał zarówno ich dobre, jak i złe strony, a blisko 15% oceniło je zdecydowanie negatywnie.

Ocena programów i audycji na temat wyborów do rad narodowych ma związek z przewidywanym zachowaniem wyborczym - deklarowanej absencji częściej towarzyszy gorsza ocena (tab.6).

Tabela 6

w procentach

Ocena audycji radiowych, telewizyjnych i artykułów na temat wyborów do rad narodowych	Deklaracje udziału w wyborach			
	wezmę udział		nie wezmę udziału	
	na pewno	prawdopodobnie	prawdopodobnie	na pewno
Są zwykle ciekawe, interesujące	67,7	22,6	3,2	3,2
Przedstawiają ważne sprawy, ale w nieinteresujący sposób	46,4	33,9	12,5	5,4
Są zróżnicowane, czasami dobre, czasami do niczego	29,2	37,9	19,9	13,0
Jest to zwykła propaganda, byle namówić ludzi	7,1	15,1	27,0	50,8
Są do niczego, nie mogę ich oglądać, słuchać czytać	9,5	6,8	20,3	62,2
Trudno powiedzieć	0,0	33,3	20,0	46,7

Wyniki "warszawskiego" sondażu potwierdzają niepokojącą tendencję obniżania się gotowości elektoratu do udziału w wyborach. W przypadku stolicy faktyczna frekwencja wyborcza może się nawet kształtować poniżej 50% (48-49%).

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Diagnoza i prognoza sytuacji politycznej, gospodarczej oraz ocena nastrojów społecznych	Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych							
	na pewno		prawdopodobnie		prawdopodobnie		na pewno	
	wezmę udział				nie wezmę udziału			
	III	V	III	V	III	V	III	V
<u>Diagnoza sytuacji politycznej</u>								
Dobra	50,0	10,0	42,4	8,3	10,0	28,6	4,8	2,9
Ani dobra, ani zła	28,6	53,3	24,2	54,2	40,0	28,6	14,3	23,5
Zła	17,9	26,7	27,3	29,2	45,0	42,9	76,2	70,6
Brak zdania	3,6	10,0	6,1	8,3	5,0	0,0	4,8	2,9
<u>Diagnoza sytuacji gospodarczej</u>								
Dobra	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ani dobra, ani zła	28,6	10,0	8,8	12,5	4,8	7,1	0,0	0,0
Zła	71,4	90,0	88,2	87,5	95,2	92,9	100,0	100,0
Brak zdania	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<u>Prognoza sytuacji politycznej</u>								
Poprawa	50,0	50,0	43,8	35,7	6,3	0,0	0,0	14,2
Bez zmian	26,9	26,8	34,6	23,2	21,2	17,9	17,3	32,1
Pogorszenie	15,3	16,0	19,2	16,0	23,0	12,0	42,3	56,0
Brak zdania	20,0	57,1	40,0	28,6	30,0	14,3	10,0	0,0
<u>Prognoza sytuacji gospodarczej</u>								
Poprawa	58,3	45,5	25,0	36,4	16,7	9,1	0,0	3,1
Bez zmian	20,0	44,0	48,6	24,0	20,0	16,0	11,4	16,0
Pogorszenie	18,1	16,3	25,0	18,1	20,4	12,7	36,3	52,7
Brak zdania	46,2	45,5	23,1	36,7	23,1	18,2	7,7	0,0
<u>Ocena nastrojów społecznych</u>								
Spokój	17,9	6,7	20,6	8,3	4,8	0,0	0,0	2,9
Napięcie	71,5	73,4	73,5	70,8	76,2	100,0	90,5	94,1
Brak zdania	10,7	20,0	5,9	20,8	19,0	0,0	9,5	2,9

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Deklaracje udziału w wyborach do rad narodowych													
	na pewno			prawdopodobnie			nie wiem			na pewno				
	wezmę udział			nie wezmę udziału			nie wezmę udziału			na pewno				
	V	VI	III	V	VI	III	V	VI	III	V	VI	III	V	VI
<u>Wiek</u>	III													
18-22	22,2	12,5	27,3	11,1	25,0	15,9	22,2	0,0	29,5	44,4	62,5	27,3		
23-30	6,3	13,3	19,7	37,5	20,0	22,5	25,0	13,3	18,3	31,3	53,3	38,0		
31-45	9,7	25,8	25,6	38,7	22,6	25,6	29,0	25,8	18,5	22,6	25,8	29,8		
46-60	55,6	46,2	29,9	25,9	23,1	27,1	7,4	11,5	17,4	11,1	19,2	24,3		
Ponad 60 lat	33,3	31,8	29,2	38,1	27,3	27,7	19,0	4,5	15,4	9,5	36,4	27,7		
<u>Wykształcenie</u>														
Podstawowe	27,3	31,0	29,1	40,9	27,6	15,6	27,3	10,3	23,4	4,5	31,0	31,3		
Zasadnicze zawodowe	23,1	46,2	24,2	15,4	23,1	37,1	38,5	15,4	17,7	23,1	15,4	19,4		
Średnie	21,4	14,3	22,2	25,0	28,6	30,6	14,3	21,4	18,5	39,3	35,7	28,7		
Średnie zawodowe	33,3	33,3	21,7	42,9	29,6	27,0	14,3	7,4	18,3	9,5	29,6	33,0		
Wyższe	30,0	21,1	33,6	35,0	5,3	18,5	15,0	21,1	17,8	20,0	52,6	28,8		
<u>Grupy społeczno-ekonomiczne</u>														
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	30,4	32,8	30,2	41,1	26,2	27,2	19,6	14,8	16,6	8,9	26,2	25,3		
Pracownicy gospodarki nie uspołecznionej	10,0	25,0	20,8	20,0	25,0	24,5	30,0	25,0	18,9	40,0	25,0	35,8		
Emeryci	38,5	30,4	24,4	34,6	26,1	24,4	19,2	8,7	19,5	7,7	34,8	30,5		
Inni niepracujący	0,0	8,3	21,3	0,0	0,0	20,2	16,7	16,7	24,5	83,3	75,0	33,0		
<u>Przynależność do PZPR</u>														
Należy	85,7	75,0	61,2	14,3	25,0	22,4	0,0	0,0	9,5	0,0	0,0	6,0		
Nie należy	18,4	23,3	20,2	35,6	23,3	24,8	21,8	15,6	20,7	24,1	37,8	33,6		